

ابراز وجود

سعیده اکبری نظری

کنکور سراسری رتبه بسیار خوبی کسب کند، اما نتیجه تلاش‌هایش آن گونه که انتظار می‌رفت، نشد. یکی از علت‌هایی که او در مورد عدم موفقیتش به من گفت، این بود که: «تزدیک کنکور در بهترین ساعات بعد از ظهرم، مجبور بودم به تماس‌های پشت سر هم دوستانم به خاطر اشکال درسی یا درد دل کردن، پاسخ دهم. این موضوع، علاوه بر این که وقتم را می‌گرفت، آرامش ذهنی‌ام را هم از بین می‌برد.»

او اقرار می‌کرد که نمی‌توانست به دوستانش بگوید «نه»، طبق برنامه‌ام من الان فرصت ندارم. چون در این صورت، از سوی جامعه دوستان، فردی خودخواه به شمار می‌آمد و طرد می‌شد.

نکته مهم در بحث «مهارت ابراز وجود» همین است که به بچه‌ها یاد دهیم چگونه در نهایت هنرمندی می‌توانند از بسیاری مهارت‌های دیگرشان مثل مهارت‌های ارتباطی، مهارت خوب صحبت کردن و بسیاری ظرافت‌های روان‌شناختی و جامعه‌شناختی کمک بگیرند تا بتوانند از انجام کاری که می‌دانند درست نیست، سر باز زنند و در عین حال، کمترین هزینه‌های روحی را برای خود و اطرافیان‌شان ایجاد کنند.

این هنرمندی در سخن گفتن و ابراز عقاید، در کلام وحی هم سفارش شده است: «و بندگانت را بگو که همیشه سخن بهتر را به زبان آرند که شیطان میان آنان دشمنی و فساد برمی‌انگیزد، زیرا دشمنی شیطان با انسان واضح و آشکار است» [اسراء/ ۵۳].

ما هم به عنوان معلم، می‌توانیم در تمامی دروس، با مطرح کردن مسئله و امکان ارائه راه‌حل‌ها و نکات متفاوت از سوی بچه‌ها، محیطی برای ابراز وجود، نقد یکدیگر، «نه» گفتن و رد کردن نظرات مخالف، فراهم کنیم. در این صورت، علاوه بر تمرین این مهارت، کلاسی پویا و قطعاً پرنمر را اداره کرده‌ایم.

رفیق‌ها! این جواب خیلی از کسانی است که به مشکلی مثل اعتیاد به مواد مخدر دچارند. هر چند گاهی این پاسخ بین جوانان به صورت مزاح درآمده است و در پاسخ به علت هر خطایی، این جواب را می‌دهند، اما پاسخ قابل تأملی است و نشان می‌دهد، ممکن است هر یک از ما کاری را بد بدانیم و در شرایط عادی از آن دوری کنیم، ولی وقتی در جمعی قرار می‌گیریم که با انجام آن کار موافق‌اند، به سمت آن رفتار ترغیب می‌شویم.

بله، زندگی در اجتماع، با وجود تمام محاسنی که برای انسان دارد، ممکن است انسان را به سقوط در زمینه‌های اخلاقی یا حتی دیگر عرصه‌های زندگی بکشاند. بنابراین، فرزندانمان باید قادر به تشخیص این باشند که در چه موقعیتی باید با جمع هماهنگ باشند و در چه موقعیتی خلاف جریان اجتماع حرکت کنند. و مهم‌تر از آن، باید بعد از این که تشخیص دادند در بعضی شرایط نباید از اجتماع تبعیت کنند، به وسوسه‌هایی که از طرف جمع می‌شود، «نه» بگویند. نام این هنر «نه» گفتن، مهارت ابراز وجود است.

اگر بخواهیم هر کدام از ما یا فرزندانمان با چشمانی باز به سمت هدف زندگی‌مان حرکت کنیم، اولین قدم این است که برای تمام کارهایمان دلیل داشته باشیم. حتی وقتی از جمع تبعیت می‌کنیم، باید بدانیم چرا این کار را کرده‌ایم؛ چون نتوانستیم بگوییم «نه»، من علاقه‌ای به این کار ندارم، یا این که در چارچوب اهداف و عقایدمان این تابع بودن را بدون اشکال دیده‌ایم.

متأسفانه در فرهنگ ما، تعارفات و ملاحظیات بسیاری وجود دارد. این زنجیرهای اجتماعی که گاهی با عنوان آداب و رسوم به نسل جدید آموزش داده می‌شوند، موانع اصلی ابراز وجود و بیان خواسته‌ها، برنامه‌ها و اهداف در مقابل دیگران است.

در میان آشنایان، دانش‌آموزی را می‌شناختم که به لحاظ درسی و اخلاقی، جزو بهترین‌ها بود و همه پیش‌بینی می‌کردند که در